

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus quartus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

Pavet animus, horret; magna perniciēs adest. 670

Immane quantum augetur, & semet dolor

Accendit ipse, vimque præteritam integrat,

Vidi furentem, sæpe & aggressam deos,

Cælum trahentem. majus his, majus parat

Medea monstrum. namque ut attonito gradu 675

Evafit, & penetrare funestum attingit;

Totas opes effudit, & quidquid diu

Eriam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat.

Turbam malorum: arcana, secreta, abdita.

Et triste læva comprecans sacrum manu, 680

Pestes vocat, quas cunctas ferventis creat

Arena

671. *Immane*] Mirum quam augetur dolor. Sic Horat. *Immane quantum discrepat.* Farnabius.

672. *Vimque*] Ex diutina intermissione actionem, ad veneficas artes impellit. *Idem.*

673. *Deos,*] Lunam, & cetera sidera, quæ antiquis ex sententia Stoicorum dii. vide Thyest. 890. *Idem.*

674. *Trahentem.*] Invocationibus devocantem, sollicitantem. sup. v. 271. & 424. *Idem.*

676. *Penetrare*] Conclave suum, ubi magicas artes exercet. *Idem.*

677. *Totas*] Vires magicas, veneficas copias. *Idem.*

679. *Arcana*] Sup. 577. *Idem.*

680. *Læva comprecans sacrum manu.*] Quid est comprecare sacrum? De licio loquitur ajunt, quod huic rei sagæ adhibebant, ut apud Theocritum & Virgilium in pharmaceutria. At, ô bone, illæ tentabant ingenerare amorem; hæc in eo erat, ut incantaret dona, quæ destinaret ferenda novæ nu-

ptæ. Ocius legecum Flor. *comprecaans sacrum.* Qui orabant ad aras superum, dextram solebant illis imponere. Ovidius: *Tangit manu mensam, tangunt quo more precantes.* Inde finxit scite in scelesto sacro Medeam non dextram, sed sinistram aræ imponere ad precandos scilicet tristes ac lævos deos. Oed. vers. 566. *fundit & Bacchum manu Læva.* Stat. 4. Thebaid. *La vague convulsa dedimus carthesia terra.* Gronov. *Læva*] Quæ, tristibus, infauftis, divitiis convenit. Farnabius.

681. *Pestes vocat,*] Venena perniciosa. *Idem.* *Ferventis creat Arena Libyæ,*] Herbarum autem & animalium venenatorum feracissima sunt terræ, vel æstu torrida, vel frigore rigida. *Idem.* Libyæ Africa regio Ægypto ab occasu contermina, tota arenis, æstu, siccitate squalet. Lucanus *æstiferam vocat & sitientem;* Claudianus, *perustam, & nimio calore munitam, squalentem, anhelantem, semper solibus torridam,* lib. 2. in Rufin. & Bro

Arena Libyæ, quasque perpetua nive
 Taurus coercet frigore Arctoo rigens;
 Et omne monstrum. tracta magicis cantibus
 Squammifera latebris turba desertis adest. 685
 Heic sera serpens corpus immensum trahit,
 Trifidamque linguam exertat, & quærens quibus
 Mortifera veniat, carmine audito stupet,
 Tumidumque nodis corpus aggestis plicat,
 Cogitque in orbem. parva sunt, inquit, mala, 690
 Et vile telum est, ima quod tellus creat:
 Cælo petam venena. jam nunc tempus est
 Aliquid movere fraude vulgari alius.

Huc

bro de bello Gildon. Sunt qui nomen deducant *Δαδ τὸ λέει κροδὺ τὸ ὕειν*, quod sit pluvias indiga; licet alii malint à *Libya* Epaphi filia: vel quod inde Libs ventus spiret. Serpentes in Libya nasci solitas describit, Nicandum imitatus, Lucanus lib. 9. *Delrius*.

683. *Taurus*] Ptolomæus libro 5. & 6. Geograph. & Mela libro 1. c. 15. montem Asiæ tradunt, orbis maximum, si Eustathio fides à magnitudine nomen sortitus (nam à veteribus omnia quæ robore, aut mole corporis præstant, *τὸ δ' ἐγ* dicuntur) universam Asiæ discriminat. In Lycia Taurus vocatur, deinde Hæmodes, mox supra Iberiam in Bactris Caucasus, tum Paropamisus, inde Caspiæ pilæ, mox Niphates, tum Armeniæ pilæ, & ubi jam nostra maria attingit, iterum Taurus, ut scribit Pomponius: numerosis & novis nominibus quacunque incendie insignem dicit Plinius: Proprie *Taurus* dicitur, qua Pamphyliam & Ciliciam à Armeniâ minore & Cappadociâ distinguit. Ovid. *Metam.* 2. *Ardet Arbos, Taurusque Cilix* — Seneca non tam de Tauro proprie dicto, quam de Boreali ejus parte agit, quæ Caucasus dicebatur; perpetuis nivibus obfessa, unde & teste D. Isidoro d. c. 8. nomen nata. quæ pars tum frigidissima, tum

venenorum feracissima. Valer. lib. 5. Argonaut. Claud. l. 1. in Ruffin. *Idem*. 684. *Tracta magicis*] Serpentes latebris incantatione evocat, ut infra vers. 704. *Farnabius*.

685. *Squammifera latebris*] Flor. numerosius: *Squammiferos ingens hæmorrhæus explicat orbem*. Sequenti versu sane optimus liber *sava*: sed recte puto correctum, *sera*: non quæ sero propter immensam suam molem advenit; aut quæ frigore pigra, quod alii allinunt, sed annosa; ideo in molem excreverat. Tibullus: *premevet cum serior ætas*. Ovidius: *seris venit usus ab annis*. Vide lib. 2. *Observ.* 19. *Gronovius*.

687. *Trifidamque*] Ita visum obcelerem motum. *Farnabius*. Ovid. *Metamorph.* 3. *Martius anguis erat crispis præsignis & auro, Igne micant oculis, corpus tumet omne veneno, Tresque micant lingua*. *Delrius*. *Et quærens*] Et quærens quibus noceat, demum incantata à Medea sopitur. *Farnabius*.

689. *Tumidumque*] *Corpus tumet omne veneno*. *Idem*.

692. *Cælo petam*] Serpentes devocabo cœlestes. *Idem*. *Iam nunc tempus est*] Flor. ignorat *τὸ nunc*. *Nempe* librarius emisit repetendam vocem: *jam, jam tempus est*. *Gronovius*.

Huc ille vasti more torrentis jacens
 Descendat anguis; cujus immensos duæ 695
 Major minorque sentiunt nodos fera;
 Major Pelasgis, apta Sidoniis minor.
 Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
 Virusque fundat. adsit ad cantus meos
 Laceslere ausus gemina Python numina. 700
 Et hydra, & omnis redeat Herculea manu
 Succisa serpens, cæde se reparans sua.
 Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
 Sopite primum cantibus serpens meis.
 Postquam evocavit omne serpentum genus, 705
 Congerit in unum frugis infaustæ mala:
 Quæcunque generat invius saxis Eryx;

Quæ

694. Vasti more] Qui sinuosus inflat fluminis flexuosi utramque Argon amplectitur, minorem collo & capite, majorem cauda. *Farnabius.*

696. Major] *Ἐλικὴ γέφυρ ἀνδρῶν Ἀχαιοὶ εἰν ἄλτι περὶ ἄγρυπτι, ἢ καὶ ἕψ ἦνος ἀγρυπ. τῆ δ' ἄρα (Κυνοβόρῃ) Φοινικῆς πύθωνος περὶ ὄρωσι Πύλασσων.* Namque Helice Grajos, Tyrus Cynosura per altum Dirigit. Id.

698. Pressasque] Quibus anguem premere videtur sidus illud quod Æsculapius, Carnaburas, Phorbas, Triopas, Hercules, Prometheus, &c. fuisse fingitur. *Idem.*

700. Namina.] Apollinem & Dianam recens à Latona editos. de Pythonem multa Nicander & Scholiastes ejus in Theriacis, & Ovid. *Metamorph. 1. Delrius.*

701. Hydra.] *Herc. Fur. v. 240 Farn. Et omnis Herculea manu* Hæc non intelligenda de Hesperidum custode, neque de illis, quos infans elisit Hercules, ostendit sequenti versu adjectum: *cæde se reparans nova.* quod de sola Hydra verum est. Cujus & centum dracones agnoscit Hercules Octavius. *Gronovius.*

702. Serpens.] Hesperidum cu-

stos, quosque in cunis ipse elisit. *Herc. Fur. 239. & 215. Farnabius.*

704. Sopite] Draconem intelligit, pellis atreæ custodem. *Sup. v. 472. Id. Pherecydes occifum vult, sed Antimachus & Apollonius sopitum duntaxat. Delrius.*

706. Frugis infaustæ] Herbarum, fructuum, seminum. *Farnabius.* Cujusmodi sunt selestræ deliriis illarum herbæ. coriacesia, calicia, apraxis, agaphotis, achemanidon, & similes, quas sparsim Plinius & Apulejus recentent. *Delrius.*

707. Invius saxis Eryx;] *Lege: invius saxis.* Gronovius. *Invius*] Propter rupes inaccessas. *Farnab. Eryx;] De quo vide Herc. Fur. 482. Idem.* Nobilis mons Siciliæ, dictus ab Eryce, quem Hercules castibus superavit; mari imminet ad Italiæ prospectum, & inter Drepanum & Panormum alte eminet, præruptis undique rupibus circumatus: in summo planities jacet duodecim millium passuum pervia & culturæ aptissima. maritimis auris præclare expositus est, & mortiferarum ferarum omnino expert. à mari & Mediterranea regione rupes habet inaccessas. hæc Polybius. unde intelligitur

Quæ fert opertis hieme perpetua jugis
 Sparfus cruore Caucasus Promethei;
 Pharetraque pugnax Medus, aut Parthus levis; 710
 Et quis sagittas divites Arabes linunt;
 Aut quos sub axe frigidus succos legunt
 Lucis Suævi nobiles Hercyniis.
 Quodcunque tellus Vere nidifico creat;
 Aut rigida cum jam Bruma decussit decus 715
 Nemorum, & nivali cuncta constrinxit gelu;
 Quodcunque gramen flore mortifero viret,

Dirisve

cur ab Italico dicatur lib. 14. *Nec non alius Eryx* — nam (teste Pomponi.) post Aetnam est Siciliae montium altissimus. item cur ab Ovid. lib. 4. Fastor. dictum: — *Zephyro semper aperitus Eryx*. cur denique noster *inivium faxis* vocatit. Herbas noxias & veneficis aptas gignere, nusquam legi, nisi hoc loco. *Delrius*.

708. *Que fert*] *Quibusdam aconitum*: alia herba *Promethei*, quam ex sanie & cruore in terram stillante nasci ferunt, dum Promethei jecur aquila seu vultur lancinans in Caucaso, depasceret. *Farnabius*.

710. *Pharetraque pugnax*] Præponendus huic qui vulgo sequitur versus: *Et quis sagittas*. Et venena, inquit, quibus sagittas insciunt Arabs & Medus aut *Parthi levis*. nam & sic Flor. non *Parthus levis*: etsi parum interest. *Gronov.* *Pharetraque*] *Τοξοφόρων Μηδων*. sunt autem, qui *ἀναξγορισμοῦ* non levem poetæ objiciant, quod Medæ nutricem de Media locutam induxerit, quam à Medo Medæ & Aegæi filio nominatam volunt. Sed antiquior Mediæ appellatio à *Madaï* Iapheti filio. *Farnabius*. *Parthus levis*]; Fidens fuga Parthus, Thyest. 33. *Id.* Veloces enim Parthi equites. utebantur veneno patrio, quod *Scythicum* nominatum, teste Aristotele lib. de admirand. audition. dicti *Parthi*, quia sic *Scythæ fugaces & exules* vocant. *Austinus*, lib. 41. & *Strabo* lib. 15. &

Prolo-mæus lib. 6. Teste *Plinio* lib. 6. cap. 25. *Parthia* Asiae majoris regio est circa *Persas*, inter flumen *Indum* & *Arios* ab Oriente, *Tigrim* & *Mediam* ab occasu, desertum *Carmanie* à meridie, & *Hyrcaniam* à septentrione; sita. *Delrius*.

710. *Et quis*] A quo barbarorum more qui solent *ungere tela manu*, feruntque *armare veneno*, toxicum diduci videtur *πυξὸς τὸ τοξόν*, arcus, telum. *Farnabius*. *Divites Arabes*] Ex Arabia Felici. *Idem*.

712. *Frigido*] Ad septentrionem vergente. *Idem*.

713. *Suevi*] Germaniæ populi Danubii accolæ, *Alemanni*. *Idem*. Vel hinc patet Suevorum fines olim quam hodie latiores fuisse, siquidem teste *Strabone* libro 7. intra & extra *Hercyniam* habitabant. *Delrius*. *Hercyniis*] *Hercynia* Sylva Germaniæ nobilissima. *Farnabius*. Græci hanc silvam *Orcyniam* appellarunt, auctore *Cæsare* lib. 6. de bello Gallico, optime descripsit *Irenicus* lib. 7. *Exegel.* c. 16. *Delrius*.

714. *Nidifico*] Quo nidos ponunt volucres. *Farnabius*.

715. *Bruma disousit decus*] *Leges decussit*. *Ovidius*: *Et subita frondes decutiuntur aqua*. *Horatius*: *Hic tertius Decembris*, &c. *Silvis honorem decuit*. *Gronovius*. *Decus*] *Frondes*. *Farnabius*.

717. *Gramen*] Herba. *Idem*.
720. *Arbor*]

Dirisve tortis succus in radicibus
 Causas nocendi gignit, atrectat manu.
 Emonius illas contulit pestes Athos;
 Has Pindus ingens; illa Pangæi jugis
 Teneram cruenta falce deposuit comam;
 Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
 Danubius illas; has per arentes plagas
 Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
 Nomenque terris qui dedit Batis suis,
 Hesperia pulsans maria languenti vado,
 Hæc passâ ferrum est, dum parat Phœbus diem;
 Illius alta nocte succifus frutex:
 At hujus ungue secta cantato seges
 Mortifera carpit gramina, ac serpentium
 Saniem exprimit; miscetque & obscœnas aves,

720

725

730

Mœsti-

720. *Athos;*] Thessaliæ mons ediffimus Athos. *Farnab. Pestes*] Has herbas venenosas. *Idem.*

721. *Pindus*] Herc. Fur. v. 1285. *Id. Pangæi*] Oed. 435. *Idem.*

722. *Cruenta*] Cædis instrumento, vel cruore tincta, sed ænea: arti enim supra alia metalla medicatam vim tribuunt: *Falcibus & melle ad lunam quaruntur abenis Pubentes herba.* *Idem.*

723. *Tigris*] Herc. Fur. vers. 1323. *Idem.* Mesopotamiam amplectitur, ortus in Armenia, **تبر** hodieque *Petris sagittam* denotat. ita appellatus, teste Curtio, ob rapidam velocitatem.

724. *Danubius*] Stephanus scribit *Istrum* aliquando *Matoam* vocatum: sed cum Scythæ eum prædas acturi trajectissent, à damno hoc, cujus ille auctor videbatur **δανύσιον** dictum, & postea **δανύσιον**. idem memorat Eustathius. Plinius censet à capite ad Illyricum usque vocari Danubium, inde istum dici incipere, & ex auriferis fluminibus censerî. *Delvius.*

725. *Hydaspes gemmifer*] Indiæ fluvius, in cujus alveo magna gemmarum

copia reperitur, veluti lychnis, adamas, beryllus, achates, & alii innumera- biles. *Idem.*

726. *Batis*] Fluvius à quo regio illa Hispaniæ Bætica, dicta *Granata*. *Farn.* Hodie *Gnadalquivir*, Atabice, Latini *magnum amnem* dicent.

727. *Hesperia*] Per ampla spatia lacui similis in Oceanum Occidentalem labitur. *Farnabius. Languenti vado,*] Nam dimissus ex Tarracoenis provinciâ divisaque Hispania, priusquam in mare labatur, efficit magnum lacum, unde fit ut minore impetu in Oceanum incidat. *Delvius.*

728. *Hæc passâ*] Incisa est falce ferrea, vel ahenea. *Synecdoc. Farnab. Dum parat*] Sub ortu solis: namque & tempore suo lectis herbis, plus efficaciam inesse credebant, maxime autem lucente luna, ut quæ veneficorum præles, *plena aut propior desumpet in herbas.* Luc. 6. qua de causa subjicitur: *Illius alta nocte succifus frutex.* *Id.*

729. *Noctæ*] Quo videlicet tempore, luna, medio itinere confecto, totam nostro se infert hemisphærio. *Delvius.*

730. *Obscœnas*] Fœcales, inauspici-

Mœstique cor bubonis, & rauca strigis
 Exsecta vivæ viscera. hæc scelerum artifex
 Discreta ponit. his rapax vis ignium;
 His gelida pigri frigoris glacies inest.
 Addit venenis verba, non istis minus
 Metuenda. sonuit ecce vesano gradu,
 Canitque. mundus vocibus primis tremit.

catas, Hercul. Fur. v. 686. Farnabius.

733. Mœstique cor bubonis & rauca strigis] Quæ duæ, mali omnis & diri eventus aves, plerumque conjungi solent. Papin. libro 3. Thebaid, *Monstra volant, dire strident in nube volucres, Nocturnæque gemunt striges, & feralia bubo Damna canens* — est in hoc numero Incendiaria avis, seu Spinturnix, de qua Plinius l. 10. Nat. hist. c. 13. Bubo quidem solivaga est avis & nocturna, gemens verius quam cantans. ideo mœstum vocat. Ovidius de Ascalapho, 5. *Metamorph. Fœdaque sit volucris, venturi nuncia luctus, Ignavus bubo, dirum mortalibus omen. Strix, seu stridula, & ipsa volucris funesta, quæ sit, & qualis, non satis notum, Rob. Constantinus in supplemento linguæ Latinæ eandem putat cum Caprimulgo; qui αἰγροθήλας Aristoteli & Aliano, Gallis *estrays*; colore & magnitudine haut abfimilem cuculo resupinam, pedibusque convertis in altum volare. Græcis στίγξ, & κέρχυνξ, vel κερχυνίς, sic describitur ab Ovidio 6. Falto. *Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinis, Cancies pennis, unguibus hamus inest. Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes, Et vitiant cunis corpora raptasus. Carpere dicuntur lætentia viscera rostris, Et plenum potosanguine guttur habent.**

Est illis strigibus nomen; sed nominis huius Causa, quod horrendâ fridere nocte solent. Alii venenata sua ubera infantibus præbere existimant, atque ita perimere specie pietatis. Serenus: *Præterea sse forte premit Strix atra puellos, Virosa immulgens exsertis ubera labris, Delirius.*

734. Exsecta] Quod in magicis rituale. Thyeist. 763.

736. Pigri frigoris] Nam reddit frigus torpentes, quia ut dicit Xenophon abigit & deducit ingenitum calorem ad penitas corporis partes. Et frigus (ut inquit Contareus lib. 3. de element.) congregat tam homogenea, quam heterogenea, constipatque omnia, & unum quodque reddit suâ naturâ immobile, ac veluti mortuum. Etenim sicut motus indicium est vitæ, ita immobilitas mortis & interitus. Ideo calor collatus frigori, rationem habet naturæ & vitæ; frigus vero, interitus. Sunt alia præterea multa frigoris incommoda, quæ refert Cornel. Celsus lib. 1. Medicinæ cap. 2. Unde fit, ut frigidus pro noxio ponatur, ut accipit Servius illud Virgilli: *Frigidus in pratibus cantando rumpitur anguis.* Delirius.

737. Ista minus] Quam ista venena. Farnabius.

739. Canitque.] Incantationes accipit. Idem.

M E D E A.

Invocatis manibus & rite conceptis incantationibus, Medea veneficiis illitam pallam cum monili, aureoque crinali, dono mittit ad Creusam per filios suos.

Comprecor vulgus silentū, vosq; ferales deos, 740
Et Chaos cæcum, atque opacam Ditis umbrosi domum,

Tartari ripis ligatos squallidæ Mortis specus,
Supplicii animæ remissis currite ad thalamos novos.
Rota resistat membra torquens; tangat Ixion humum.
Tantalus securus undas hauriat Pirenidas. 745
Gravior pœna sedeat conjugis focero mei:

Lu-

740. Vos precor vulgus silentum,] Flor. *Comprecor vulgus silentum.* Mellius. *Gronovius.* Vos precor] Furibunda fertur, & dithyrambico more vario carminis genere abuitur. *Delrius.* *Vulgus*] Animas, manes. *Ferales*] Plutonem & Proserpinam. *Dii quibus imperium est animarum, umbraeque silentes, & Chaos, &c.* *Farnabius.*

741. Chaos] Suprà vers. 9. *Idem.*
742. Tartari ripis] *Hippol.* v. 841. *Idem.* *Mortis specus,*] Circumdatos, & quodammodo inclusos ripis Tartari, hoc est infernorum fluminum. sic *Virgil.* de umbris dixit 4. *Georg.* *Quos circum limus niger & deformis arundo Coccyi, tartaque palus innabilis unda.* *Delrius.*

743. Thalamos] Iasonis & Creusæ. *Farnabius.*

744. Rota resistat] *Hercul.* *Fur.* vers. 749. *Idem.* *Ixion*] *Herc.* *Fur.* vers. 751. *Thyest.* vers. 152. *Idem.*

745. *Securus*] Non deceptus, non frustra captans. *Idem.* *Pirenidas.*] *Pitrenes* fontis prope Corinthum è *Pitrenes* Nymphæ lacrymis propter obitum filii *Cenchriæ.* *Idem.*

746. *Gravior pœna sedeat*] *Laborat* hic versus defectu pedis: itaque *Fabriceus* suffragantibus, qui nominare illum non audent: *Longe gravior, Sed*

quomodo recte, quum nullis in libris antiquis vestigium sit ejus vocis. Majori jure invehuntur in amicum suum *Lipsum*, cui jam ante satis emendatas has esse tragedias exciderat. Nam quod non dubiam *Senecæ* mentem pronunciant, ipsi deprehenderunt eam prorsus nullam. Itaque perperam amplectuntur cedat pro *sedeat*. Nihilofelicitius transponunt duos versus, aut ille alter, qui *usq;* interponit. *Græterus* bene vidit, non imprecari *Medeam Creonti*: sed de *Sisypho* focero *Iasonis*, somnium. Emendandus est locus, ante quam explicari possit. *Pal.* *Graviorum pœna.* *Grotius* adscripserat margini: *Gravorum pœna sileat conjugis sacerum mei.* Liber optimus: *Graviorum pœna.* Legendum: *Gravior Tityi pœna sedeat.* *Tityi* gravior, quam nominata proxime *Tantali*, pœna cesset, quiescat, resideat, in gratiam *Creontis*, ut adsit & ei faveat pereunti. Semper fere in his tragediis conjunguntur hæc pœna, *Ixonis*, *Tantali*, *Tityi*, *Sisyphi*, *Danaïdum*. Sic *Hercule Furente* v. 755. & sequentibus, *Thyeste* in initio, *Hippol.* vers. 1230. *Agamemnone* vers. 15. *Hercule Oetæo* vers. 946. Sola autem *Tityi* mentio in vulgatis hic deeat: nec attinet dicere, quam facile ductus literarum vocis *ti-*

Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
 Vos quoque, urnis quas foratis irritus ludit labor,
 Danaides, coite; vestras hic dies querit manus.
 Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni, 750
 Pessimos induta vultus, fronte non una minax.

Tibi more gentis vinculo solvens comam,
 Secreta nudo nemora lustravi pede.

Et evocavi nubibus siccis aquas;
 Egique ad imum maria, & Oceanus graves 755
 Interius undas æstibus victis dedit.

Pariterque mundus lege confusa ætheris
 Et Solem & astra vidit; & vetitum mare

Te-

tii, possint corrumpi in *uni*. Gronov. *Sedeat*] Creontem maneat pena longe gravior Tantali supplicio. *Socero*] Creonti. *Farnabius*.

747. *Sisyphum volvat*] Immo solvat. i. dimittat abinani labore. Neque enim placet in uno tam misericors an immisericors Medea, ut huic quod pater Creontis fuerit, cum cæteras animas eximi penis velit, continuationem supplicii imprecetur, quod fingunt interpretes. *Gronovius*.

748. *Vos quoque*.] *Belides*. *Hercul*. *Fur*. vers. 424. & 756.

749. *Coite*;] *Ad nuptias* hæc convenite. *Farnabius*. *Vestras*] *Vt vestro exemplo nupta maritum prima nocte interficiat*. *Idem*.

750. *Noctium*] *Luna*. *vovæ* dicta *Græcè*, cui quod nocte luceat, noctu litatur, aut quod inferis maxime & proxime dominetur. *Idem*.

751. *Pessimos*] *Hippol*. vers. 411. & infra, vers. 787. *Idem*

752. *Tibi more gentis*] *Tibi ritu nocturnis magicisque sacris operantium peragravi secreta loca veste recincta, Nuda pedem, nudos humeros, diffusa capillos*. *Idem*. Solebant magæ nudis pedibus & passio capillo sacra sua peragere. apud *Virg*. *Æneid*. 4. magicis sacris operatuta unum exuta pedem in-

ducitur. apud *Valer*. *Flacc*. vates idem facturis. — *Vincula solvere monstrat Prima pedum*. — *Horatius scribit se vidisse: Canidiam pedibus nudis, passioque capillo*. *Ovid*. lib. 7. *Metamorph*. *Egreditur tellus vestes induta recinctas; Nuda pedem, nudos humerus infusa capillos*. *Delrius*.

754. *Et evocavi*] *Quid possit, quid effecerit per vim magicam enumerat, in quibus pleraque falsa*. Quæ enim vel per motum localem, vel res naturales accelerando vel impediendo, vel sensibus illudendo fieri possunt, operatur *Dæmon* per magos suos: *Univerſi autem ordinem à Deo constitutum movere non valet*: *Non itaque Solem aut Lunam deducere, non orbium celestium cursum mutare*. *Farnabius*. *Vi carminis magici elicit*. hoc enim ut plurimum significat verbum *evocandi*; *δωκιαν*, & imperium quoddam, ideo tribuitur vel *Diis*, *Virgilius* 4. *Æneid*. *Manes evocat ore*, vel *Magis*, ut hic, vel *dominis*, ut frequenter in *Comæd*. vel *Magistratibus* & *Imperatoribus*. unde & *Evocati* milites. Vide *Oedip*. actû 3. *Delrius*.

757. *Pariterque*] *Vno eodemque tempore*. *Farnabius*. *Lege confusa*] *Cœli cursu*. *Idem*.

758. *Et solem & astra vidit*;] *Sic*

mi

Tetigistis Ursæ. temporum flexi vices.
 Æstiva tellus floruit cantu meo, 760
 Messiem coacta vidit hibernam Ceres.
 Violenta Phasis vertit in fontem vada;
 Et Ister in tot ora divisus truces
 Compressit undas, omnibus ripis piger.
 Sonuere fluctus. tumuit insanum mare 765
 Tacente vento. nemoris antiqui domus
 Amisit umbram vocis imperio meæ.
 Die relicto Phœbus in medio stetit.
 Hyadesque nostris cantibus motæ labant.
 Adeste sacris tempus est, Phœbe, tuis. 770
 Tibi hæc cruenta sarta texuntur manu,
 Novena quæ serpens ligat :
 Tibi hæc, Typhœus membra quæ discors tulit,

Qui

mul nempe uno eodemque tempore,
 cum alioqui lucente Sole astrâ non appa-
 reant. *Delrius. Et vetitum mare*]
 Thyest. vers. 476. *Farnabius. Ovid.*
Metamorph. Et vetito rursus ren-
tarunt aquare tingui. Claudianus 2. de
 captu : — vitio se proluit *Arctos*
Aquore — de fabula alias. Vide
 Hugn. lib. 2. & 3. *Astron. Delrius.*
 760. *Æstiva*] In æstate, sicca alias
 & arida. *Farnabius.*
 763. *Et Ister*] Fluvios alios retro
 egi versus fontes, alios sistere feci. *Id.*
Tot ora] Quinque, aliis septem. Vide
 Troad. vers. 9. *Idem.*
 766. *Nemoris antiqui domus*] Flor.
nemoris antiqui decus domus, pede su-
 pestino. Vnde apparet utramque scri-
 pturam esse antiquam. *Idem* codex,
umbras. Nemoris antiqui domus esset
 silva ita implexa ramis & convestita
 frondibus, ut pro tecto esse possit. *Ne-*
moris antiqui decus est silva eximia &
 antiqua. Et illud audacius. *Gronov.*
 767. *Amisit*] Vel frondibus ex-
 cussis, vel translatis in alium locum
 sylvis, hunc nudavi. *Farnabius.*
 769. *Hyadesque*] Sidera *Synecd.*

de Hyadibus. Vide Thyest. vers. 851.
Idem.
 770. *Phœbe,*] Luna. *Idem.*
 771. *Sarta*] Non ancenis floribus,
 sed venenatis ex herbis. *Delrius.*
 772. *Novena*] Sarta, quæ serpens
 novena numero, vel novies circumdata
 ligat. Numerus autem novenarius Py-
 thagoreis sacris & perfectissimus, quia
 ab impari unitate est primo quadratus,
 tribusque constat ternariis, è quibus
 trias singula in tres dividitur unitates,
 In sacris autem ex superstitione veterum
 ceremonia, numero *Deus impare*
gaudet. *Farnabius.*
 773. *Typhœus*] Thyest. v. 307. *Id.*
Membra qui discors] Scripsi *quat.*
 Haud dubie vere. Tibi hæc, quæ mem-
 bra tulit Typhœus. Nec de alia te ac-
 cipiendus hic quam duo versus præce-
 dentes. Tibi vel in tuum honorem
 hoc sertum è novem anguib; impli-
 cis texo; tibi, inquam, hoc ex angui-
 bus, quos pro membris habuit Ty-
 phœus. Nic. Heinſius hic quoque,
diffors. Sed hæc melius ubertiusque ex
 ipſo discemus. *Gronovius. Membra*]
 Vel quia ut cæteri Gigantes *Geoplogæ*
 angui-

Qui regna concussit Iovis.

Vectors istic perfidi sanguis inest,

Quem Nessus exspirans dedit.

Oetæus isto cinere defecit rogos,

Qui virus Herculeum bibit.

Piæ sororis, impiæ matris facem,

Ultrinsic Althææ vides.

Reliquit istas invio plumas specu

Harpyja, dum Zeten fugit.

His adice pennas faucis Stymphalidos,

Lernæa passæ spicula.

Sonivistis *ai. ai.* tripodas agnosco meos,

775

780

785

Fa-

anguineos habuit pedes : vel quod

ενδεν οι αμων η εκαν κος φαραι ο φ

φ. δεσμοιο δεξινη ο. &c. Farn.

775. *Veſtoris*] Nelli Centauri, qui præstita Herculi opera in trajicienda per Evenum fluv. Deianira vim illi inulit, propter quod sagittis ab Hercule confossus est, &c. Hercul. Oer. vers. 500. *Idem. Sanguis*] Etiam ultima in sanguis, producta. Virg. *Vna eademque via sanguis animusque sequuntur.* Tibulli. *sanguis est tamen illa tuus.* Gruterus.

776. *Quem Nessus*] Quam violentus iste tuor fuerit, ostendit Oetæus Hercules : item quia flumen, in quod defluxit, tam tetri odoris factum, ut ab eo accolæ Ozolæ dicti, testes Strabo lib. 1. & Eustath. Iliad. β. *Delr.*

777. *Oetæus*] Cinis hic est è rogo quo Hercul. in Oetæo monte combustus est, imbibitque virus quo infectus est. *Farnabius.*

779. *Piæ sororis,*] Suprà vers. 644. *Melior germana parente, Et consanguineas ut sanguine leniat umbras Impietate piæ est.* *Idem. Facem,*] Apud Homerum Meleager Althææ imprecationibus confixus moritur. Quidam stipitem fatalem fuisse aiunt è rogo raptum, cujus interitus secum Meleagri necem trahebat : alii fuisse non è rogo raptum stipitem, sed oleatri tantum

scribunt : vide Isacium in Lycophronem, & Antonin. Liberalem in Metamorph. *Deltrius.*

782. *Harpyia,*] Thyest. vers. 159. *Farnabius.* *Dum Zetem*] Harpyias Zetes & Calais Boreæ filii, alati in Plotas insulas fugarunt, quod Phineus benigne Argonautas excepisset. *Idem. Zetem*] Expulsa è Phineæ regia, Apollon. & Valerius. *Deltrius.*

783. *Stymphalidos,*] Hercul. Fur. vers. 243. *Farnabius.*

784. *Lernæa*] Herculis sagittas Hydræ felle tinctas. *Idem.*

785. *Sonivistis ara. tripodas*] Rem inexpectatam hic quoque lector cognoscet. Optimus ille liber distinctis literis, punctis, accentibus : *Sonivistis a. è.* Quid dicam, nisi hoc esse lugubre illud *ai ai.* quod inter agendum velut inferna turba inconfecta post siparium ederet simul cum verbo Medææ *Sonivistis.* Eutripides Troadibus, *AI ai ai ai. Πικρον εδουριμα γαια σ, ai τεκνον, Δέξεται σεναις μήτερ.* *Ex. AI ai. Xo. νεκρών ιαυρον.* Notum *ai λινον.* Ovidius lib. 10. *Ipse suos gemitus foliis inscribit, & ai ai Flos habet inscriptum.* Cum dicto *Sonivistis* auditur post aulae resonans *ai ai,* vel *ai ai.* Hæc vox, subjecit illa, tam certum mihi signum est faventium deorum, quos adoro, quam motus fontis

tusque

Favente commotos dea.

Video Triviæ currus agiles,
 Non quos pleno lucida vultu
 Pernox agitat; sed quos facie
 Lurida mœsta, cum Thessalicis
 Vexata minis, cœlum freno
 Propiore legit. sic face tristem
 Pallida lucem funde per auras;
 Horrore novo terre populos;
 Inque auxilium, Dictynna, tuum
 Pretiosa sonent æra Corinthi.
 Tibi sanguineo cæspite sacrum
 Solenne damus. tibi de medio
 Rapta sepulchro fax nocturnos

790

795

Su-

tusque tripodum Apollinem venerantibus. *Gronovius. Tripodas*] Oracula mihi non minus certa quam tripodas Delphicos, unde vaticinantur Phœbades. Oedip. 230. *Farnabius.*

787. *Triviæ*] Dianæ, Lunæ, Hippol. vers. 411. *Idem. Agiles*] Veloces, propter minorem orbem. *Thyest. vers. 837. Idem.*

791. *Vexata*] Incantata. *Hipp. 420.*
 792. *Propiore*] Quasi cœlo deducta, aut præ motu arcûs constrieta esset Luna, ex opinione vulgi. *vel* in hypogazo, *vel* Menoides, nec tota lucens nocte: ut opponatur illi, quod prius dixerat, *Pleno lucida vultu Pernox.* *Farnabius.*

795. *Inque auxilium*] *Hipp. v. 789.*
Idem. Dictynna,] Quod nomen sibi assumere dignata est Diana in memoriam comitis suæ Britomartys, quæ cum amatorem suum Minoem fugiens in mare se præcipitaret, incidit in piscatoria *Διτυνη*, id est, retia, unde *Dictynna* nomine culta, à Diana in Deorum numerum relata. *aliis* Dictynna dicitur Luna, *Διτυνη* & *Διτυνη τρις* *ἀστὴρ.* *Idem.*

796. *Preciosa*] Anachronismus, quo poetæ Romanam scenam suamque

tempus respicit. etenim A. V. DCVII. conflatis statuis & simulachris in Corinthi incendio, confluxere æris, auri, argenti que venæ: unde æs Corinthium mistum generosius, & laudabilius. *Idem. Sonent*] Ne scilicet Luna, incantatione audita, cœlo detraheretur. *Idem. Æra*] Quia æri Corinthio non nihil erat auri admixtum. *Muretus lib. 3. variat. lect. cap. 5. & prius Leonicus lib. 1. var. histor. cap. 58. Delrius. Æra Corinthi.*] Hoc est, pelves ex hoc ære confectæ. nominat autem hoc æs, vel quia sonus ejus acutior, vel quia Corinthi hæc agebantur. *Idem.*

797. *Sanguineo*] Ex fovea perfusa nigrae agnæ sanguine, egesto cæspite in morem æræ quadrato, atque ipso sanguineo. *vide Oedip. v. 50. Scalpere terram, Vnguibus & pullam diducere mordicus agnam.* *Horat.*

798. *Tibi nota mediis*] Olim sepulcris, bustis, vel rogis eruta, ad maleficia deligebantur. *Horat. epod. ode 17. Iubeat sepulchris caprificus erutus, Iubeat cupressus funebres.* *Lucanus autem hoc ad nauream usque plus 40. versibus persequitur, lib. 6. Delrius.*

799. *Rapta sepulchro*] In maleficis magi-

Sustulit ignes. tibi mota caput
Flexâ voces cervice dedi.

800

Tibi funereo de more jacens

Passos cingit vitta capillos.

Tibi jactatur tristis Stygia

Ramus ab unda. tibi nudato

Pectora Mœnas sacro feriam

Brachia cultro.

805

Manet noster sanguis ad aras.

Affuesce, manus, stringere ferrum,

Carosque pati posse cruores.

810

Sacrum laticem percussa dedi.

Quod si nimium sæpe vocari

Quereris, votis ignosce, precor.

Causa vocandi, Persei, tuos

Sæpius arcus, una atque eadem

815

Semper, Iason. tu nunc vestes

Tingue Creusæ, quas cum primum

Sumpserit, imas urat serpens

Flamma medullas. ignis fulvo

Clusus in auro latet obscurus;

820

Quem mihi, cœli qui furta luit

Visce-

magicisque factis adhibuerunt faces
bustis ereptas. vide Oedip. vers. 550.
Farnabius.

800. *Mota caput*] Rotans caput
more Corybantum, *vel* supplex. *Id.*

802. *Funereo*] Troad. v. 82. *Id.*

803. *Passa vivicit vitta capillos.*]
Flor. *Passos cingit vitta capillos.* Ovi-
dius 4. Trist. el. 4. *Cinxerat & Graias*
barbara vitta comas. Virgilius lib. 5.
cingitur viridanti tempora lauro. Gron.

804. *Tristis*] *Taxus*, cupressus &
arbores ad Stygem natæ beneficiis ido-
neæ habitæ. *Farnabius.*

805. *Nudato*] More sacerdotum
quos *Bellona* potens quos *Dea* magna mo-
vet. *Ipsa* bipenne meos cedo violenta la-
ceros. namque in sacris *Cybeles* &

Bellonæ, sacerdotes culttris sibi lacer-
tos, humeros, pectusque fauciabant.
Lucan. 1. *Quos scitû Bellona lacertis*
sæva movet. & Vide Tibullum lib. 1.
Eleg. 6. *Idem.*

810. *Carosque*] Nunc quidem emit-
tere meum cruorem, ut mox valeam
effundere sanguinem filiorum meo-
rum. *Idem.*

814. *Persei*,] *Hecate*, filia *Persei*
regis, *Iovis* neptis, *aliis* autem *Aristei*:
aliis *Iovis* & *Asteriæ* f. *Idem.*

815. *Arcus*,] *Radios*, influentiam,
opem in magicis. *Idem.*

820. *Auro*] *Monili* seu *crinali* au-
reo. sup. v. 574. *Idem.*

821. *Cæli*] *Ignis* cœlestis à *Iove*
surrepti. *Herc. Fur.* 1206. *Idem.*

122. *Visce-*

Viscere sæto, dedit, & docuit
 Condere vires arte Prometheus.
 Dedit & tenui sulphure tectos
 Mulciber ignes. & vivacis 825
 Fulgura flammæ de cognato
 Phaëthonte tuli. habeo mediæ
 Dona Chimæaræ.
 Habeo flammæ usto tauri
 Gutturæ raptas; quas permisso 830
 Felle Medusæ, tacitum jussi
 Servare malum.
 Adde venenis stimulos, Hecate,
 Donisque meis semina flammæ
 Condita serva. fallant visus, 835
 Tactusque ferant. meet in pectus
 Venasque calor. stillent artus,
 Ossaque fument; vincatque suas

Fla-

822. *Viscere*] Iecore in poenas affi-
 due renascenti, ubi aquila illud depa-
 sta fuerit. Hercul. Fur. ibid. Farnab.

823. *Vires arte*] Viresignis. Idem.
Prometheus.] Alludit ad vulgatam
 traditionem Hesiodi, Horatii, aliorum,
 Prometheus subduxisse furto ignem
 caelestem, atque mortalesignis usum
 docuisse. Plato, de hac re latè agens
 in Protagorâ inter cætera; *Cumque*
aliam salutis humana viam consultant
Prometheus non inveniret, surripuit
Vulcani Minervæque artificiosam pari-
ter cum igne sapientiam. neque enim sie-
ri poterat, ut ea sine igne quis potiretur,
vel etiam uteretur. Eum itaque sic ho-
minum generi Prometheus intulit, at-
que ita sapientiam, qua victum suppe-
ditat, consecuti sumus. Delrius.

824. *Dedit*.] Vulcanus dedit suos
 ignes inextinctos. Farnabius.

826. *Flammæ*] Qua fulminatus in
 Eridanum decidit. Idem. *Cognato*]
 Soli enim Phaëton filius: Medea ne-
 pis. Idem.

828. *Dona*] Ignem: namque
 ἀπέθετε λίαν, ὅτιθεν ἰδράμιον, μέ-
 σθι ἰ χίμαιρα, Δείνον δὲ πνεύσασα
 πύργῳ μὲν, flammisque armata
 Chimera. Idem.

829. *Tauri*] Colchici à Iasone
 subjugati. sup. vers. 240. & 465. Id.

831. *Medusæ*.] Gorgonis; cui alie
 duæ sorores Sthenyo & Euryale, qui-
 bus unicus oculus, quo per vices ute-
 bantur; crines ex anguibus; alæ; un-
 gues ærei; hanc Perseus occidit. Idem.
Tacitum] Occultum. Idem.

833. *Stimulos*.] Vires. Idem.

834. *Semina flammæ*] Pindarus
 dixit ἀπέχετο φλόγῳ, & Virgil in 6.
 ——— quatit pars semina flammæ.
 Delrius.

835. *Fallant*] Ne qua videntibus
 tangentibusve oriatur suspicio. Farna-
 bius.

838. *Vincatque*] Ardens ex ven-
 enato crinali coma novæ nuptæ exu-
 peret flammæ tædarum nuptialium.
 Idem.

Flagrante comâ nova nupta faces.

Vota tenentur; ter Iatratus

Audax Hecate dedit, & sacros

Edidit ignes face lucifera.

Peracta vis est omnis. huc gnatos voca,
Pretiosa per quos dona nubenti feras.

Ite, ite nati, matris infaustæ genus,

Placate vobis munere & multa prece

Dominam & novercam. vadite, & celeres domum

Referte gressus, ultimo amplexu ut fruar.

840. *Vota*] Exaudior, annuit, vota que rata fecit Hecate, meque audere jubet. nam *ἑρῶπιδ' ἀπιρροισιν δαΐ σέλας, ἀμφὶ δ' ἤννε* Ο *ξείη ὕλακῆ* *χθόνιοι κύνες ἐφθέρσαντο.* vers. 569. Oedip. Farnabius.

841. *Audax Hecate*] De hac Cælius libro 20. antiq. lect. cap. 6. & Natalis Mytholog. lib. 3. cap. 15. Delrius.

Sacros edidit ignes] Nam illâ adventante, solum tremebat, & rhedatum fulgur cernebatur, auctor Scholiast. Apollonii, & Turn. lib. 15. cap. 3. Delrius.

843. *Gnatos voca,*] Siste mihi huc, ô nutrix, natos meos. Farnabius.

845. *Infaustæ*] Repudiatæ, & in exilium missæ. Idem.

C H O R U S .

Furem Medea Chorus timet, malitiam ejus execratus.

Quonam cruenta Mænas

Præceps amore sævo

Rapitur? quod impotenti

Facinus parat furore?

Vultus citatus ira

Riget, & caput feroci

Quatiens superba motu

Regi minatur ultro.

Quis credat exulantem?

Flagrant genæ rubentes,

Pallor fugat ruborem.

Nullum vagante formâ

849. *Menas*] Furens Baccha. Oedip. vers. 436. Farnabius.

851. *Impotenti*] Effreni. Idem.

853. *Vultus*] Sic supra vers. 384.

& deinceps. Idem.

857. *Quis credat exulantem?*] Ex minaci vultu gestuque superbo quis credat illam in exilium ire jussam. Idem.

863. *Tr*

850

855

860

Servat

Servat diu colorem.

Huc fert pedes & illuc,

Ut tigris orba gnatis

Curfu furente lustrat

Gangeticum nemus: sic

Frenare nescit iras

Medea, non amores.

Nunc ira amorque causam

Junxere. quid sequetur?

Quando efferet Pelasgis

Nefanda Colchis arvis

Gressum: metuque solvet

Regnum, simulque reges?

Nunc, Phœbe, mitte currus

Nulla morante loro.

Nox condat alma lucem.

Mergat diem timendum

Dux noctis Hesperugo.

865

870

875

ACTUS

863. *Tigris*] Quâ catulis à venatore surreptis nullum animal truculentius, nullum velocius, vide quæ nosad Martial. epigr. xviii. lib. spect. *Farn.* De tigridis amore in catulos & arte quâ capiunt, de furore relicta in litore, de speculo quo retardatur, de spontanea morte multa, præter Claudiam Plinius lib. 8. cap. 10. Solin. Polyhist. cap. 21. D. Ambros. lib. 4. Hexamer. & Eucherius eò refert illud Iobi, juxta Hebræorum contextum: *Tigris perit, eo quod prædam non fuerit assenta.* fufissimè omnium Wottonus lib. 5. de different. animal. c. 81. *Delr.*

865. *Gangeticum*] Indiæ nemora, fecat Ganges fluv. max. *Farnabius.*

869. *Quid*] Vtri succumbet locumvedabit: ira-ne, an amor? *Idem.*

871. *Colchis*] Medea à Colchide patria. *Idem.* *Arvis*] Ex imperio Creontis. Suprà vers. 269. *Idem.*

875. *Reges?*] Creonta & Iasonem. *Id.*

874. *Mitte*] Vt ex præscripto illi diei termino in exilium proficiscatur. Suprà vers. 295. *Idem.*

878. *Hesperugo*] Veneris stella, noctis prævie Hespere, diei prænuncie Phosphore. Hippol. vers. 541. & suprà vers. 71. *Idem.* Lucifer, Eous, Phosphorus, Hesperus, Vesperus, Hesperugo, Vesperugo, una eademque stella est. *Hesperus*, quod Bernardino placuit, verum facit claudicare. *Plautus: Nec fugula, neque Vesperugo, neque Virgilia occidunt.* Terentius Varron lib. 6. de Ling. Latina: *Vesperugo, stella quæ vespere oritur; à quo etiam Opilius scribit vespertum.* Vitruvius Pollio lib. 9. de Architectura, de hoc astro ita scripsit: *Cum Solem sequitur, post occasum apparet in celo, clarissimeque lucens, vespertugo vocatur: alius autem temporibus, cum antecurrens, & oriens ante lucem, lucifer appellatur.* *Delcius.*

881. *Re-*